

Денисенко Ольга Євгеніївна – здобувач
Науково-дослідного інституту публічного права
м. Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-6968-3702>
szrukraine@ukr.net

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2024.1-2/183-194>

Поняття та елементи адміністративно-правового забезпечення реалізації принципу боротьби з ігровою залежністю (лудоманією)

Метою статті є формування авторського бачення розуміння поняття адміністративно-правового забезпечення реалізації принципу боротьби з ігровою залежністю (лудоманією) та виокремлення його елементів. Відповідно до поставленої ети використовувався комплекс загальнонаукових та спеціальнонаукових **методів наукового пізнання**: діалектичний метод наукового пізнання; загальні емпіричні методи (спостереження, порівняння, описання); методи логіки (аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, узагальнення, аналогія, формалізація, ідеалізація); спеціальні юридичні методи (формально-юридичний, порівняльно-правовий та системно-структурний).

В ході дослідження автором виокремлено три групи підходів до розуміння поняття адміністративно-правового забезпечення: представники елементного підходу розглядають це поняття як систему, засіб, основу; тоді як представники праксеологічного підходу говорять про певний процес, діяльність та її результати. Третя група вчених об'єднує дві попередніх і пропонує розглядати адміністративно-правове забезпечення у двох значеннях: широкому та вузькому.

Автор підтримує другу позицію і визначив адміністративно-правове забезпечення реалізації принципу боротьби з ігровою залежністю (лудоманією) як регламентовану нормами спеціального законодавства діяльність органів публічної адміністрації, спрямовану на створення умов для запобігання, попередження, діагностування та лікування ігрової залежності (лудоманії) у гравців в азартні ігри за допомогою адміністративно-правових засобів. Діяльність як певне явище об'єктивної дійсності складається з низки елементів: суб'єкт здійснення діяльності, об'єкт діяльності (впливу), мета діяльності, правова підстава діяльності, форми засоби та методи діяльності, результат діяльності. Автор звернув увагу, що суспільство є одночасно суб'єктом та об'єктом адміністративно-правового забезпечення.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, гральний бізнес, захист гравця, ігрова залежність.

Вступ

Питання адміністративно-правового забезпечення є предметом глибоких наукових дискусій в науці адміністративно-права, проте досі немає єдності у розумінні цього поняття. Наразі у науковій доктрині розглядаються та використовуються як синоніми такі суміжні поняття як «забезпечення», «правове забезпечення», «правове регулювання» та «адміністративно-правове забезпечення».

У 2020 році в Україні дозволено гральний бізнес. Закон України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» передбачив серед принципів державного регулювання ринку азартних ігор у п. 9 ч. 2 ст. 4 такий принцип як боротьба з ігровою залежністю (лудоманією). Додатково в контексті захисту суспільства слід згадати також такі передбачені (далі – Закон № 768) принципи як захист

прав, законних інтересів, життя та здоров'я громадян та забезпечення принципу відповідальної гри (Закон № 768, 2020). Як відомо, гральний бізнес є високоризиковим видом діяльності, оскільки азартні ігри здатні формувати у людини ігрову залежність, але ефективних комплексних заходів захисту суспільства від ігрової залежності досі не впроваджено.

Поняття «адміністративно-правове забезпечення» є однією з ключових категорій науки адміністративного права з момент його переходу до нової доктрини публічного управління замість адміністрування, тому дуже важливим питанням є розкриття його змісту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Загальнотеоретичні питання адміністративно-правового забезпечення певних сфер діяльності вивчали у своїх роботах: В.Б. Авер'янов, К.В. Барсуков І.Л. Бородін, М.М. Бурбика, Ю.В. Вишневська, В.В. Галуцько, О.М. Гумін, Р.І. Зуєв, Р.А. Калюжний, Ю.Ф. Кравченко, В.В. Кириченко, В.К. Колпаков, Т.О. Коломоець, С.О. Корось, О.В. Кузьменко, В.І. Курило, Я.В. Лазур, В.А. Ліпкан, В.А. Медяник, М.П. Міняйло, С.І. Москаленко, О.В. Надьонов, Л.А. Наливайко, О.В. Негодченко, В.О. Резніченко, Г.С. Римарчук, Л.М. Руснак, В.І. Олефір, О.І. Остапенко, М.П. Пихтін, В.М. Плішкін, О.С. Почанська, Є.В. Пряхін В.П. Столбовий, С.В. Стороженко, З.М. Топорецька, Ю.М. Фролов, О.Л. Хитра, Л.Г. Чистоклетов та С.В. Шахов, В.С. Шестак, І.М. Шопіна, О.С. Яра та багато інших. Проте в роботах вчених досі немає єдності щодо розуміння змісту цього поняття, його ознак та виокремлення його елементів, а питання адміністративно-правового забезпечення реалізації принципу боротьби з ігровою залежністю (лудоманією) у вітчизняній адміністративно-паровій доктрині не досліджувались взагалі.

Мета і завдання дослідження

Метою цієї статті є формування авторського бачення розуміння поняття ад-

міністративно-правового забезпечення реалізації принципу боротьби з ігровою залежністю (лудоманією) та виокремлення його елементів.

Для досягнення визначеної мети поставлено такі завдання:

1) здійснити класифікацію існуючих підходів до розуміння поняття адміністративно-правове забезпечення;

2) сформулювати авторське визначення поняття «адміністративно-правове забезпечення реалізації принципу боротьби з ігровою залежністю (лудоманією)»;

3) виокремити елементи адміністративно-правового забезпечення реалізації принципу боротьби з ігровою залежністю (лудоманією).

Матеріали та методи

Для досягнення поставленої мети дослідження та з урахуванням предмету і завдань дослідження автором застосовано загальнонаукові та спеціальні методи.

Загальний діалектичний метод наукового пізнання явищ та їх зв'язків застосовано для вивчення механізму адміністративно-правового забезпечення реалізації принципу боротьби з ігровою залежністю (лудоманією) як діяльності та її відображення в навколишньому середовищі, а також для вивчення форм, методів та засобів такого забезпечення. Загальні емпіричні методи: спостереження, порівняння, описання використовувались для дослідження наукових робіт та порівняння різних наукових підходів до розуміння поняття адміністративно-правове забезпечення. Загальні методи логіки використовувались для визначення поняття адміністративно-правового забезпечення (синтез, індукція, абстрагування, аналогія, ідеалізація) та для виокремлення його елементів (аналіз, дедукція, узагальнення, аналогія, формалізація).

Також у дослідженні широко використовувались такі спеціальні юридичні методи як формально-юридичний, порівняльно-правовий та системно-структурний. Формально-юридичний (дог-

матичний) метод використовувався для внутрішньої будови та категорії правових норм, у яких закріплено принцип боротьби з ігровою залежністю (лудоманією). Порівняльно-правовий метод використовувався для зіставлення різних правових категорій, їх порівнянні з метою формування єдиного підходу до розуміння поняття адміністративно-правове забезпечення і його порівняння з суміжними категоріями. Системно-структурний метод використовувався для визначення елементів адміністративно-правового забезпечення. Метод узагальнення дав можливість послідовно звести в єдине ціле досліджені наукові позиції та сформулювати обґрунтовані висновки наукового дослідження.

Виклад основного матеріалу

Термін «забезпечення» згідно з тлумачним словником визначається як: 1) «задоволення когось (чогось) у якихось потребах, створення надійних умов для здійснення чого-небудь; гарантування чогось; 2) матеріальні засоби до існування: матеріальне, пенсійне, соціальне забезпечення» (Бусел, 2005, с. 682).

Закладення у пострадянський період розвитку правової науки у роботах В.Б. Авер'янова (2003) базових постулатів щодо публічно-сервісної діяльності, та відповідно подальшого розвитку адміністративного права відповідно до принципів людиноцентризму справило значний вплив на адміністративно-правову науку (с. 6). Відбувся перехід поглядів від адміністрування до ефективного урядування, а діяльність органів публічної адміністрації почали розглядати з позицій підвищення ефективності діяльності органів публічного управління з якістю надаваних державою послуг у контексті розвитку громадянського суспільства і забезпечення публічного інтересу на противагу державному.

За кілька десятиліть після формування зародків концепції «ефективності публічного управління» сформувалося покоління науковців, для яких пріоритет суспільних цінностей в цілому та прі-

оритет забезпечення прав і свобод, потреб та інтересів людини і суспільства у відносинах з органами влади не викликав сумнівів (Бандурка, Бугайчук & Джагунов, 2004). Як точно стверджує І.М. Шопіна (2023) «спрямованість адміністративно-правового регулювання передбачає формування мети такого регулювання органами держави за провідної ролі імперативного методу. Натомість, адміністративно-правове забезпечення передбачає формування мети прийняття тієї чи іншої правової норми перш за все за системою публічного адміністрування, така мета формується суб'єктами громадянського суспільства, суб'єктами господарювання, для розвитку яких є необхідними ті чи інші зміни у структурі та змісті суспільних відносин (Шопіна, 2023, с. 550). Завданням держави за таких умов вчена вважає «зміну або створення за допомогою правових засобів умов, за яких мета таких суб'єктів може найбільш ефективно досягатися» (Шопіна, 2018, с. 142).

Відповідно під адміністративно-правовим забезпеченням вчена розуміє «систему адміністративно-правових засобів та способів і процедур їх легалізації, що здійснюється з метою створення умов для всебічної реалізації прав, свобод та інтересів людини, громадянського суспільства, суб'єктів підприємницької діяльності, а також інших суб'єктів адміністративно-правових відносин» (Шопіна, 2018, с. 142). У процесі адміністративно-правового забезпечення, як стверджує І.М. Шопіна (2018), держава лише змінює чи створює за допомогою правових засобів умови, за наявності яких мета таких суб'єктів може бути досягнуто ефективніше (с. 143).

Ми погоджуємося з вченою щодо створення умов для реалізації прав, свобод та інтересів людини, громадянського суспільства, проте сприймаємо критично твердження щодо суб'єктів підприємницької діяльності. На нашу думку, адміністративне право покликане забезпечувати реалізацію суспільних ціннос-

тей та публічного інтересу в діяльності органів публічної адміністрації, але не приватного бізнес-інтересу. Реалізація інтересів бізнесу покладена на господарське та цивільне право, які будуються на принципах диспозитивності.

В контексті адміністративно-правового забезпечення реалізації принципу боротьби з ігровою залежністю (людоманією) дуже легко проілюструвати співвідношення публічного інтересу та приватного інтересу ще на етапі обрання моделі державного регулювання грального бізнесу. Якщо послуговуватись лише інтересами держави та бізнесу, то для них обох буде вигідний відкритий необмежений ринок грального бізнесу з диспозитивними умовами здійснення господарської діяльності, адже саме така модель принесе бізнесу найбільший прибуток, а також державі – у вигляді податків та зборів, ліцензійних платежів, розвитку готелів та ресторанного бізнесу, збільшенню туризму тощо. Саме таку модель організації бізнесу свого часу обрали Монако, Макао. Лас-Вегас та інші регіони, де гральний бізнес став чи не основною частиною доходів певної громади (Топорецька, 2022а).

Проте якщо держава послуговуватиметься суспільними цінностями та публічним інтересом і реалізовуватиме насамперед соціальну функцію (Топорецька, 2021, с. 168), то вона враховуватиме небезпеку азартних ігор для членів суспільства і всупереч економічним державним інтересам обиратиме забезпечення реалізації публічного інтересу – охорону суспільства від шкідливого впливу азартних ігор. Саме за такою моделлю публічного управління розвивається ринок практично всіх країн Європи. Держави поступаються інтересами максимального наповнення бюджету та обмежують ринки грального бізнесу кількома організаторами, максимальною кількістю гральних закладів та багатьма іншими обмеженнями (Топорецька, 2022б, с. 212).

Цілком підтримуючи позицію авторки в питаннях врахування публіч-

ного інтересу під час обрання моделі публічного управління гральним бізнесом та важливість врегулювання цього ринку саме засобами адміністративного, а не господарського права все ж зазначимо, що в питаннях ігрової залежності мова не може йти про публічний інтерес, адже ігровій залежності підвладні гравці в азартні ігри, яких у суспільстві може бути меншість, адже в Україні зіграти в азартні ігри були готові не більше 7,2% населення (Звіт, 2021).

Тому в контексті наукового дослідження адміністративно-правового забезпечення реалізації принципу боротьби з ігровою залежністю слід констатувати про важливість охорони та захисту прав та законних інтересів гравців в азартні ігри, тобто конкретних індивідів, а не всього суспільства.

Тому ми підтримуємо позицію О.В. Надьонова (2016), який досліджуючи зміст адміністративно-правового забезпечення, дійшов висновку про своєрідність вказаного терміну: «1) адміністративне право за своїм глибинним призначенням має визначатися як право забезпечення і захисту прав людини. У цьому сутність усієї трансформації теорії і практики українського адміністративного права на сучасному етапі» (Надьонов, 2016, с. 18). Тому автор визначає своєрідність адміністративно-правового забезпечення не лише у особливостях адміністративних норм та адміністративно-правового регулювання, а у тому, що саме адміністративне право дає можливість розкрити форми та методи діяльності органів державної влади (Надьонов, 2016, с. 19).

Узагальнюючи погляди на питання адміністративно-правового забезпечення, зазначимо, що в науці адміністративного права пропонується безліч визначень цього поняття. Проте всі ці визначення в цілому можна поділити на дві великі групи: представники елементного підходу розглядають це поняття як систему, засіб, основу; тоді як представники праксеологічного підходу говорять

про певний процес, діяльність та її результати. Третя група вчених об'єднує дві попередніх і пропонує розглядати адміністративно-правове забезпечення у двох значеннях: широкому та вузькому.

Представницею першої групи вчених є О.С. Почанська (2020), яка під системою адміністративно-правового забезпечення прав громадян, засуджених до позбавлення волі в Україні, розуміє «узгоджену за змістом та ієрархічно впорядковану відповідно до юридичної сили систему нормативно-правових актів національного законодавства й міжнародно-правових стандартів у такій сфері» (с. 100). Проте система нормативно-правових актів, на нашу думку, характеризує правове регулювання, але не правове забезпечення.

Представники цієї ж групи розглядають адміністративно-правове забезпечення як певні заходи чи засоби, зокрема з погляду Т.Г. Корж-Ікаєва (2008) – це «сукупність адміністративно-правових заходів і засобів, спрямованих на створення відповідних умов для ефективної реалізації, охорони, захисту й відновлення порушених прав і свобод» (с. 45). На думку В.О. Резніченко (2020) це «система концепції, принципи та інші засади адміністративно-правового статусу» (с. 146); О.С. Ярою (2019) визначено поняття адміністративно-правового забезпечення як «систему засад, інструментів та процедур, які здійснюються суб'єктами публічної адміністрації на основі норм адміністративного права» (с. 82); В.С. Шестак (2010) вважає його «засобом здійснення державновладних повноважень під час адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, які виникають у відповідній сфері, що здійснюється уповноваженими на це державними органами з метою забезпечення функцій держави» (с. 580). Л.Г. Чистоклетов та О.Л. Хитра (2020) як «адміністративно-правову основу впливу суб'єктів державно-владних повноважень на суспільні відносини у сфері публічного управління та їх ді-

яльність» (с. 175); як «систему адміністративно-правових засобів та способів і процедур їх легалізації, що здійснюється з метою створення умов для всебічної реалізації прав, свобод та інтересів людини, громадянського суспільства, суб'єктів підприємницької діяльності, а також інших суб'єктів адміністративно-правових відносин» розуміє це поняття І.М. Шопіна (2018, с. 141).

В.О. Черниш (2016) визначає адміністративно-правове забезпечення контролю за діяльністю розвідувальних органів України як «сукупність визначених адміністративно-правовими нормами засобів, способів, методів і гарантій та організаційних чинників, спрямованих на створення достатніх умов для ефективного контролю за діяльністю розвідувальних органів України, з урахуванням її специфіки, пов'язаної із здійсненням ними гласних і негласних розвідувальних та контррозвідувальних заходів» (с. 26).

Представники другої групи визначають адміністративно-правове забезпечення:

як один із видів правового забезпечення, що «є цілеспрямованою дією на поведінку людей і суспільні відносини за допомогою правових (юридичних) засобів» (М.В. Цвік) (2002, с. 327); «як один із видів правового забезпечення, яке за допомогою правових (адміністративних) засобів впливає на поведінку людей та на суспільні відносини» (В.Г. Гончаренко, П.П. Андрущенко, Т.П. Базова) (2004, с. 9);

як певну процедуру «регулювання за допомогою норм адміністративного права суспільних відносин, що виникають для та під час реалізації прав і свобод людини та громадянина» (І.О. Ієрусалімова) (2006, с. 83); «упорядкування суспільних відносин уповноваженими на те державою органами, їх юридичне закріплення за допомогою правових норм, охорону, реалізацію і розвиток» (О.М. Гумін та Є.В. Пряхін) (2014, с. 48). О.М. Гумін до основних елемен-

тів адміністративно-правового забезпечення відносить: об'єкт, суб'єкт, норми адміністративного права, адміністративно-правові відносини та їх зміст, гарантії, заходи, засоби, форми, методи адміністративно-правового забезпечення (Гумін, Пряхін, 2014, с. 48);

як діяльність – «здійснення державою за допомогою правових норм, приписів і сукупності засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорону, реалізацію та розвиток» (Г.С. Римарчук) (2013, с. 8); «врегульовану нормами адміністративного права діяльність уповноважених суб'єктів» (Л.А. Наливайко) (2023, с. 13); як «цілісний комплекс динамічних дій публічної адміністрації, що спрямовані на відновлення порушених прав населення, усунення перешкод щодо їх здійснення засобами адміністративного права з можливістю застосування заходів адміністративного примусу й притягнення винних до адміністративної відповідальності» (Л.М. Руснак) (2016, с. 96). Л.М. Руснак (2016) серед основних елементів механізму адміністративно-правового забезпечення права на охорону здоров'я населення виділяє: «норми адміністративного права; джерела адміністративного права; форми й методи діяльності публічної адміністрації щодо захисту права й адміністративні процедури в цій сфері» (с. 97).

Представники цієї групи визначали адміністративно-правове забезпечення в контексті певної діяльності. Наприклад, А.Л. Борко (2013) пропонує визначати адміністративно-правове забезпечення функціонування судової системи України як «цілеспрямоване здійснення уповноваженими суб'єктами з метою забезпечення нормального функціонування судової системи України, суспільних інтересів і реальності прав громадян за допомогою адміністративно-правових норм та актів індивідуальної дії впорядкування, закріплення, охорони і розвитку організаційно-управлінських та інших відносин у сфері організації та діяльності судової

системи України» (с. 75). В.А. Головка (2011) визначає адміністративно-правове забезпечення прав учасників дорожнього руху як «регламентовану нормами законодавства діяльність органів державної влади, зміст якої становить створення умов для реалізації, охорони та захисту прав громадян як учасників дорожнього руху за допомогою адміністративно-правових засобів» (с. 7). Щодо права інтелектуальної власності Г.С. Римарчук (2013) визначає, що «адміністративно-правове забезпечення права інтелектуальної власності – це здійснення державою за допомогою правових норм, приписів і сукупності засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорона, реалізація та розвиток» (с. 8).

Щодо третьої групи, наприклад, Р.І. Зуєв (2011), досліджуючи механізм адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини, зазначає, що «у широкому значенні – це процес адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини органами публічного адміністрування. У вузькому значенні його можливо визначати як структурно взаємопов'язану сукупність правових та організаційних засобів, що реалізуються органами публічного адміністрування і спрямовані на регулювання правовідносин у сфері прав і свобод людини» (Зуєв, 2011, с. 50). В.А. Медяник (2020) вкладає у поняття адміністративно-правового забезпечення багатогранне розуміння, з одного боку, як діяльність суб'єктів публічної влади з реалізації норм права у визначених сферах, з іншого, як набір правового інструментарію, завдяки якому ця діяльність забезпечується (процедури, гарантії, відповідальність тощо) (с. 580).

Враховуючи викладені вище підходи, а також враховуючи особливості грального бізнесу як суспільно шкідливого виду діяльності (Топорецька, 2022в, с. 214), який повинен бути врегульований державою з використанням всіх доступних правових засобів, методів, заходів, які дозволяють убезпечити суспільство

від шкідливого впливу азартних ігор і захистити кожного гравця від ігрової залежності (лудоманії) ми поділяємо позицію про важливість вчинення органами публічної адміністрації активних дій, по забезпеченню права громадян в цілому на безпечне середовище існування (забезпечення громадського здоров'я) і на забезпечення права кожного гравця на психічне здоров'я (захист від ігрової залежності). Саме тому ми підтримуємо позицію вчених другої групи, які розглядають адміністративно-правове забезпечення як активні дії – діяльність.

Проте слід враховувати, що ми не досліджуємо адміністративно-правове забезпечення всієї галузі гравального бізнесу, а обмежуємось лише реалізацією принципу боротьби з ігровою залежністю (лудоманією), тому адміністративно-правове забезпечення реалізації окремого принципу не може бути тотожним забезпеченню функціонування всього ринку.

Враховуючи викладене вище, пропонуємо розглядати адміністративно-правове забезпечення реалізації принципу боротьби з ігровою залежністю (лудоманією) як регламентовану нормами спеціального законодавства діяльність органів публічної адміністрації, спрямовану на створення умов для запобігання, попередження, діагностування та лікування ігрової залежності (лудоманії) у гравців в азартні ігри за допомогою адміністративно-правових засобів.

Отже виходячи з діяльнісного (практичного) підходу, діяльність як певне явище складається з низки елементів: суб'єкт здійснення діяльності, об'єкт діяльності (впливу), мета діяльності, правова підстава діяльності, форми засоби та методи діяльності, результат діяльності. Проте діяльність як процес характеризується конкретними формами, стадіями здійснення діяльності. У нашому випадку метою діяльності є – забезпечення реалізації конкретного принципу публічного управління ринком гравального бізнесу – боротьба з ігровою залежністю

(лудоманією). Відповідно адміністративно-правове забезпечення реалізації щодо принципу є лише частиною всієї діяльності щодо публічного управління гравальним бізнесом.

Оскільки реалізація його принципу покликана забезпечити реалізацію публічного інтересу та захист прав конкретного гравця в азартні ігри, термін адміністративно-правове забезпечення краще характеризує цю діяльність, ніж адміністративно-правове регулювання, яке по-суті обмежується певною системою нормативно-правових актів.

Отже суб'єктами адміністративно-правового забезпечення реалізації принципу боротьби з ігровою залежністю є суб'єкти публічного управління, до яких відносяться всі державні органи, органи місцевого самоврядування, об'єднання громадян, але виконують повноваження, делеговані їм суспільством. Оскільки ми говоримо про публічний інтерес, то суспільство є одночасно суб'єктом та об'єктом в цілому механізмі, оскільки суспільство має змогу впливати на певні механізми адміністративно-правового забезпечення шляхом участі в управлінні державними справами через своїх представників. Проект суспільство є первинним суб'єктом, який формуючи суспільні цінності, перетворює їх в публічний інтерес наділяє державу повноваженнями по забезпеченні реалізації цього публічного інтересу.

Суспільство також є об'єктом адміністративно-правового забезпечення, оскільки метою такої діяльності є забезпечення реалізації конкретного принципу публічного управління ринком гравального бізнесу – боротьби з ігровою залежністю через категорію публічного (суспільного інтересу). І.О. Личенко (2017), формулюючи поняття «адміністративно-правове забезпечення екологічної безпеки», акцентує на інтересах людини, суспільства, держави й навіть довіклля (с. 168). Д.Г. Мулявка (2020) робить висновок, що «для адміністративно-пра-

вового забезпечення недержавної охоронної діяльності характерне поєднання інтересів держави, органів місцевого самоврядування, учасників господарських відносин, громадянського суспільства й людини» (с. 66). Та найбільше в нашому контексті боротьби з ігровою залежністю близьким є визначення С.В. Книша (2019), який вказує, що «у структурі адміністративно-правових відносин у сфері охорони здоров'я проявляється публічний (задоволення потреб суспільства в охороні здоров'я через створення спеціалізованих органів влади, формування державної політики) й приватний інтереси (охорона здоров'я людини)» (с. 413).

Об'єктом адміністративно-правового забезпечення виступають: суспільство, окремі члени суспільства – гравців в азартні ігри та суб'єкти ринку грального бізнесу. Суб'єкти ринку грального бізнесу є прямими об'єктами впливу, адже вони не страждають на ігрову залежність, але в той же час опосередкованими для досягнення мети впливу, адже впливаючи на їх діяльність суб'єкти впливу все ж мають на меті забезпечити боротьбу з ігровою залежністю в суспільстві та серед гравців.

Правовою підставою для адміністративно-правового забезпечення завжди є норма права, насамперед адміністративного. Під адміністративно-правовими нормами С.В. Шахов (2017) розуміє закріплене в джерелах адміністративного права правило загального характеру, спрямоване на правове регулювання суспільних відносин, які складають предмет адміністративного права з метою забезпечення умов для реалізації та захисту прав і свобод особи в публічній сфері, ефективна дія якого гарантується державою за допомогою стимулюючих засобів (с. 212).

Форми засоби та методи адміністративно-правового забезпечення є основою для здійснення діяльності, адже ефективне їх використання в цілому характеризує ефективність певної діяльно-

сті. У найзагальнішому вигляді їх розглядають як зовнішнє вираження діяльності суб'єктів такого регулювання, що дає змогу їм ефективно здійснювати покладені завдання (Бандурка, Бугайчук, Джагунов, 2004, с. 109).

Традиційно такі форми поділяють на правові та неправові (організаційні), хоча в літературі ведеться дискусія щодо можливості впливати на певні процеси неправовими формами. Ми все ж підтримуємо підхід, що суб'єкти адміністративно-правового забезпечення наділені різним повноваженнями, і якщо такі повноваження дозволяють їм вчиняти певні організаційні дії, які сприятимуть боротьбі з ігровою залежністю, то вони мають право їх вчиняти. Насамперед мова йде про запобігання та попередження певних явищ і негативних наслідків азартних ігор. Часто популяризаційні, навчальні, організаційні заходи мають важливе значення для інформування суспільства про ризики і небезпеки, які несуть азартні ігри, ніж правові форми впливу на об'єкти з метою зниження небезпечного впливу азартних ігор. Традиційними правовими формами адміністративно-правового забезпечення є видання нормативно-правових актів, вчинення юридично-значимих дій, укладення адміністративно-правових договорів.

У науковій доктрині розмежовують методи адміністративного права, адміністративно-правового регулювання, державного управління тощо. Адміністративному праву притаманні як загальні методи правового регулювання (імперативний, диспозитивний), що реалізуються через приписи, встановлення заборон, надання дозволів, так і спеціальні методи, притаманні лише цій галузі (субординація, координація, реординація, адміністративний договір, реєстрація, стимулювання) (Бандурка, Бугайчук & Джагунов, 2004, с. 13). Методами адміністративно-правового забезпечення є методи заохочення та переконання, імперативний метод (адміністративно-ре-

гулювання, контролю, нагляду), диспозитивний метод (адміністративного дозволу адміністративного договору), а також методи примусу (припинення незаконної діяльності та притягнення до юридичної відповідальності).

Результатом адміністративно-правового забезпечення реалізації принципу боротьби з ігровою залежністю має бути безпечне середовище для суспільства, суспільство в цілому не повинно відчувати на собі негативні наслідки існування грального бізнесу в державі, а також створення умов для реалізації гравцями своїх прав на безпечну гру, гравець повинен мати комплекс прав, гарантій та можливостей для свого захисту від ігрової залежності (лудоманії).

Висновки і перспективи подальших досліджень

Адміністративно-правове забезпечення реалізації принципу боротьби з ігровою залежністю (лудоманією) є регламентованою нормами спеціального законодавства діяльністю органів публічної адміністрації, спрямованою на створення умов для запобігання, попередження, діагностування та лікування ігрової залежності (лудоманії) у гравців в азартні ігри за допомогою адміністративно-правових засобів.

Діяльність як певне явище об'єктивної дійсності складається з низки елементів: суб'єкт здійснення діяльності, об'єкт діяльності (впливу), мета діяльності, правова підстава діяльності, форми засоби та методи діяльності, результат діяльності. Проте діяльність як процес характеризується конкретними формами, стадіями здійснення діяльності. У нашому випадку метою діяльності є – забезпечення реалізації конкретного принципу публічного управління ринком грального бізнесу – боротьба з ігровою залежністю (лудоманією). Відповідно адміністративно-правове забезпечення реалізації цього принципу є лише частиною всієї діяльності щодо публічного управління гральним бізнесом.

Подальше дослідження елементів адміністративно-правового забезпечення реалізації принципу боротьби з ігровою залежністю (лудоманією) є дуже важливим для створення в державі дієвої моделі захисту суспільства від шкідливого впливу азартних ігор і захисту кожного гравця від лудоманії.

Подяки

Немає.

Конфлікт інтересів

Немає.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Авер'янов В.Б. Реформування українського адміністративного права: необхідність переосмислення теоретичних постулатів. *Актуальні проблеми держави і права*. 2003. № 19. С. 6–12.
- Адміністративне право України: підручник / О.М. Бандурка, К.Л. Бугайчук, Г.В. Джагунов та ін.; за ред. О.М. Бандурки. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутрішніх справ, 2004. 480 с.
- Борко А.Л. Поняття і основні риси адміністративно-правового забезпечення функціонування судової системи України. *Публічне право*. 2013. № 2 (10). С. 71–77.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. 250 тисяч слів. Київ-Ірпінь: Перун. 2005. 1728 с.
- Гончаренко В.Г., Андрущенко П.П., Базова Т.П. Юридичні терміни. Тлумачний словник. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь. 2004. 320 с.
- Головко В.А. Адміністративно-правове забезпечення захисту соціальних та економічних прав учасників дорожнього руху в Україні: проблеми теорії та практики: автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2011. 20 с.
- Гумін О.М., Пряхін Є.В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. *Наше право*. 2014. № 4. С. 46–50.
- Звіт дослідження громадської думки на тему: «Ставлення українців до гемблінгу». Ukrainian Gambling Council. URL: <https://www.sapiens.com.ua/publications/socpol-research/185/Gambling.pdf>.
- Зуєв Р. Щодо механізму адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини. *Юридична Україна*. 2011. № 8. С. 46–51.

- Ієрусалімова І.О. Механізм адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2006. 205 с.
- Книш С.В. Адміністративно-правові відносини у сфері охорони здоров'я в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Тернопіль, 2019. 494 с.
- Корж-Ікаєва Т.Г. Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод неповнолітніх: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ. націон. ун-т внутр. справ. Київ, 2008. 219 с.
- Личенко І.О. Поняття та ознаки адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»*. 2017. № 876. С. 163–169.
- Медяник В.А. Поняття адміністративно-правового забезпечення державної соціальної політики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 579–581.
- Мулявка Д.Г. Об'єкт адміністративно-правового забезпечення недержавної охоронної діяльності. *Право і суспільство*. 2020. № 1. Ч. 2. С. 62–66.
- Надьонов О.В. Адміністративно-правове забезпечення фінансової безпеки банків: поняття та необхідні ознаки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: Право*. 2016. № 39. Т. 2. С. 17–21.
- Наливайко Л. Поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення прав дитини на безпечні умови життя. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 8–14.
- Почанська О.С. Адміністративно-правове забезпечення прав громадян, засуджених до позбавлення волі: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Суми, 2020. 495 с.
- Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор: Закон України від 14 липня 2020 р. № 768-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-20#Text>.
- Резніченко В.О. Поняття адміністративно-правового забезпечення вищої освіти в Україні. 2020. *Юридична наука*. № 7 (109). С. 144–149.
- Римарчук Г.С. Адміністративно-правове забезпечення права інтелектуальної власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Націон. ун-т «Львівська політехніка». Львів, 2013. 18 с.
- Руснак Л.М. Адміністративно-правове забезпечення права на охорону здоров'я в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2016. 207 с.
- Топорецька З.М. Соціальна функція в системі функцій публічного управління гральним бізнесом. *Приватно-правові механізми захисту прав людини: матеріали міжкафедрального науково-теоретичного круглого столу*, (Київ, 10 грудня 2021 року). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 168–171.
- Топорецька З.М. (а) Публічне управління гральним бізнесом та лотерейною діяльністю і протидія злочинам, пов'язаним з ними: теорія та практика: монографія. Київ: Алерта, 2022. 424 с.
- Топорецька З.М. (б) Зарубіжний досвід реалізації соціальної функції публічного управління гральним бізнесом. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 2. С. 211–216.
- Топорецька З.М. (в) Принципи публічного управління гральним бізнесом, спрямовані на захист суспільства і кожного гравця від шкідливого впливу азартних ігор. *Криміналістика і судова експертиза*. 2022. № 67. С. 214–224.
- Цвік М.В., Ткаченко В.Д., Рогачова Л.Л., Петришин О.В., Олейников С.М. Загальна теорія держави і права: підручник / ред. М.В. Цвік. Харків: Право, 2002. 432 с.
- Черниш В.О. Адміністративно-правове забезпечення контролю за діяльністю розвідувальних органів України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07; Держ. НДІ М-ва внутр. справ України. Київ, 2016. 207 с.
- Чистоклетов Л., Хитра О. Поняття адміністративно-правового забезпечення та його механізму. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2020. № 3 (27). С. 173–180.
- Шестак В.С. Механізм адміністративно-правового забезпечення реалізації культурної функції держави. *Форум права*. 2010. № 2. С. 578–585.
- Шахов С.В. Адміністративно-правова норма: аналіз поняття та характеристика ознак. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. № 1 (16). Т. 3. С. 212–218.
- Шопіна І.М. Адміністративно-правове забезпечення та адміністративно-правове регулювання: співвідношення понять. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 6. С. 550–554.
- Шопіна І.М. Феномен адміністративно-правового забезпечення в адміністративному праві України. *Наука і правоохорона*. 2018. № 4. С. 141–145.
- Яра О.С. Поняття адміністративно-правового забезпечення вищої юридичної освіти в Україні. *Юридична наука*. 2019. № 11(101). Т. 2. С. 81–87

REFERENCES

- Averyanov, V. B. (2003). Reforming Ukrainian administrative law: the need to rethink theoretical postulates. *Actual problems of the state and law*, 19, 6–12.
- Bandurka, O.M., Bugaichuk, K.L., & Jagupov, G.V. (2004). *Administrative law of Ukraine* (O.M. Bandurka, Ed). Publication of the National University of Internal Affairs.
- Borko, A. L. (2013). The concept and main features of administrative and legal support for the functioning of the judicial system of Ukraine. *Public law*, 2 (10), 71–77.
- Busel, V. T. (Ed). (2005). *A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language* (250 thousand words). Perun.
- Goncharenko, V. G., Andrushchenko, P. P., & Bazova, T. P. (2004). *Legal terms. Explanatory dictionary* (2nd ed., stereotypical). Lybid.
- Golovko, V. A. (2011). *Administrative and legal provision of protection of social and economic rights of road users in Ukraine: problems of theory and practice*. Candidate's theses. Kyiv, Ukraine.
- Humin, O. M., Pryakhin, E. V. (2014). Administrative and legal support: concept and structure. *Our right*, 4, 46–50.
- Public opinion research report on the topic: «Ukrainians' attitude towards gambling» (2021). Ukrainian Gambling Council. <https://www.sapiens.com.ua/publications/socpol-research/185/Gambling.pdf>
- Zuev, R. (2011). Regarding the mechanism of administrative and legal enforcement of human rights and freedoms. *Legal Ukraine*, 8, 46–51.
- Ierusalimova, I. O. (2006). *The mechanism of administrative and legal protection of human and citizen rights and freedoms* Candidate's dissertation. Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
- Knysh, S. V. (2019). *Administrative and legal relations in the sphere of health care in Ukraine*. Doctor's dissertation. Ternopil, Ukraine.
- Korzh-Ikayeva, T. G. (2008). *Administrative and legal protection of the rights and freedoms of minors*. Candidate's dissertation. Nation University of Internal Affairs Kyiv.
- Lychenko, I. O. (2017). Concepts and signs of administrative and legal provision of ecological security in Ukraine. *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series «Legal Sciences»*, 876, 163–169.
- Medyanyk, V. A. (2020). Concept of administrative and legal provision of state social policy. *Legal scientific electronic journal*, 8, 579–581.
- Mulyavka, D. G. (2020) Object of administrative and legal provision of non-state security activities. *Law and society*, 1 (Pt. 2), 62–66.
- Nadyonov, O. V. (2016). Administrative and legal provision of financial security of banks: concepts and necessary features. *Scientific bulletin of the Uzhhorod National University: Series: Law*, 39 (2), 17–21.
- Nalivayko, L. (2023). The concept and content of administrative and legal provision of the child's rights to safe living conditions. *Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 2, 8–14.
- Pochanska, O. S. (2020). *Administrative and legal protection of the rights of citizens sentenced to imprisonment*. Doctor's dissertation. Sumy.
- On state regulation of activities related to the organization and conduct of gambling, Law of Ukraine of July 14, 2020, No. 768-IX (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-20#Text>
- Reznichenko, V. O. (2020). Concept of administrative and legal provision of higher education in Ukraine. *Legal science*, 7 (109), 144–149.
- Rymarchuk, G. S. (2013). *Administrative legal enforcement of intellectual property rights: author's review*. Candidate's theses. The nation Lviv Polytechnic University, Lviv, Ukraine.
- Rusnak, L. M. (2016). *Administrative and legal provision of the right to health care in Ukraine* Candidate's dissertation. Kyiv, Ukraine.
- Toporetska, Z. M. (2021, December 10). Social function in the system of functions of public management of gaming business [Materials of the interdepartmental scientific and theoretical round table] *Private legal mechanisms for the protection of human rights* (pp. 68–171), National. Acad. internal of affairs, Kyiv, Ukraine.
- Toporetska, Z. M. (2022a). *Public management of gambling business and lottery activities and combating crimes related to them: theory and practice*. Alerta.
- Toporetska, Z. M. (2022b). Foreign experience in the implementation of the social function of public management of gambling business. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, 2, 211–216.
- Toporetska, Z. M. (2022c). Principles of public management of the gambling business aimed at protecting society and every player from the harmful effects of gambling. *Forensics and forensic examination*, 67, 214–224.
- Tsvik, M. V., Tkachenko, V. D., Rogacheva, L. L., Petryshyn, O. V., & Oleynikov, S. M. (2002). *General theory of the state and law: textbook* (M.V. Tsvik, Ed.). Pravo.

Chernysh, V. O. (2016). *Administrative and legal provision of control over the activities of intelligence agencies of Ukraine* Candidate's dissertation. Govt. Research Institute of Internal Medicine affairs of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Chistokletov, L., Khytra, O. (2020). The concept of administrative and legal support and its mechanism. *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: Legal Sciences*, 3 (27), 173–180.

Shestak, V. S. (2010). The mechanism of administrative and legal support for the realization of the cultural function of the state. *Law forum*, 2, 578–585.

Shakhov, S. V. (2017). Administrative and legal norm: analysis of the concept and characteristics of features. *Carpathian Legal Gazette*, 1 (16), V. 3, 212–218.

Chopina, I. M. (2023). Administrative-legal security and administrative-legal regulation: relationship of concepts. *Electronic scientific publication «Analytical and comparative jurisprudence»*, 6, 550–554.

Chopina, I. M. (2018). The phenomenon of administrative and legal support in the administrative law of Ukraine. *Science and law enforcement*, 4, 141–145.

Yara, O. S. (2019). Concept of administrative and legal provision of higher legal education in Ukraine. *Legal science*, 11(101), V. 2, 81–87.

UDC342.9

Denysenko Olga Yevgeniivna – Applicant of The Scientific Institute of Public Law
Kyiv, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-6968-3702>
szrukaine@ukr.net

Concepts and elements of administrative and legal support for the implementation of the principle of combating gaming addiction (ludomania)

*The **purpose of the article** is the formation of the author's vision of understanding the concept of administrative and legal support for the implementation of the principle of gambling with addiction (ludomania) and highlighting its elements. In accordance with the set goal, a complex of general scientific and special **scientific methods of scientific knowledge** was used: the dialectical method of scientific knowledge; general empirical methods (observation, comparison, description); methods of logic (analysis, synthesis, induction, deduction, abstraction, generalization, analogy, formalization, idealization); special legal methods (formal-legal, comparative-legal and systemic-structural).*

During the research, the author singled out three groups of approaches to understanding the concept of administrative and legal support: representatives of the elementary approach consider this concept as a system, means, basis; while representatives of the praxeological approach talk about a certain process, activity and its results. The third group of scientists combines the previous two and suggests considering administrative and legal provision in two meanings: broad and narrow.

The author supported a different position and defined the administrative and legal support for the implementation of the principle of fighting gambling addiction (ludomania) as the activity of public administration bodies regulated by special legislation aimed at creating conditions for the prevention, prevention, diagnosis and treatment of gambling addiction (ludomania) among gamblers using administrative and legal means. Activity as a certain detection of objective reality consists of several elements: the subject of the activity, the object of the activity (influence), the purpose of the activity, the legal basis of the activity, the forms, means and methods of the activity, the result of the activity. The author drew attention to the fact that society is both a subject and an object of administrative and legal support.

Keywords: administrative and legal support, gambling business, player protection, gambling addiction.